

رسالہ

سؤال و جواب

(نقسی، اعمادی، ادبی)

وہار سالہ دیگر

تألیف:

فقیہ محقق علامہ

سید علی موسوی قزوینی

(متوفی 1298 ہ.ق)

مقدمہ، تحقیق و تصحیح:

دکتر سید علی علوی قزوینی

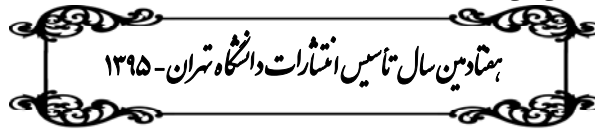

شماره مسلسل ۸۸۳۲

شماره انتشار ۳۷۴۷

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه عنوان و نام پدیدآور	قزوینی، علم بن اسماعیل، ۱۲۳۷-۱۲۹۸ ق. : سؤال و جواب (فقهی، اعتقادی، ادبی) و چهار رساله دیگر/ تألیف سید علی موسوی قزوینی رحمه الله؛ مقدمه، تحقیق و تصحیح سیدعلی علوی قزوینی. : تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۵. : ۶۲۲ ص.
مشخصات نشر مشخصات ظاهری	انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۳۷۴۷. : 978-964-03-6937-1
فروست شابک	وضعیت فهرست‌نویسی یادداشت
وضعیت فهرست‌نویسی یادداشت	فیبا : کتابنامه به صورت زیرنویس. : فقه جعفری-- قرن ۱۳ ق. : فقه جعفری-- قرن ۱۳ ق. -- پرسش‌ها و پاسخ‌ها : فقه جعفری-- رساله عملیه : فقه جعفری-- رساله عملیه-- پرسش‌ها و پاسخ‌ها.
موضوع	موضوع
موضوع	موضوع
موضوع	موضوع
شناسه افزوده	شناسه افزوده
شناسه افزوده	شناسه افزوده
رده‌بندی کنگره	رده‌بندی دیوبندی
رده‌بندی دیوبندی	شماره کتابشناسی ملی
شماره کتابشناسی ملی	

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.

ISBN:978-964-03-6937-1

9 789640 369371

عنوان: سؤال و جواب (فقهی، اعتقادی، ادبی) و چهار رساله دیگر

تألیف: فقیه محقق سیدعلی موسوی قزوینی

مقدمه، تحقیق و تصحیح: دکتر سیدعلی علوی قزوینی

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۹۵

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مصحح است»

بها: ۴۱۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	ق
شرح احوال و آثار مرحوم آقا سید علی موسوی قزوینی	۱
ولادت	۱
هجرت	۳
اساتید	۴
شاگردان	۱۰
تألیفات	۱۴
مقام زهد و تقوی	۲۸
مقام علمی	۳۵
فرزندان	۳۷
(۱) شرح حال آقا سید محمد باقر قزوینی (ره)	۳۷
معاصرین	۵۴
منزلت سیاسی و اجتماعی	۵۹
وفات	۶۳
وصیت نامه	۶۴
أقوال تذکره نویسان	۷۱
(بخش اول: اعتقادات)	۷۹
رساله سؤال و جواب (اعتقادات)	۷۹
طریق معرفت خدا	۸۰
معنای : «یا من دلّ علی ذاته بذاته»	۸۴

- شرح حدیث «الحقیقه» ۸۶
- وجه اختصاص اسم «الله» و «الرحمن» به خداوند ۹۵
- در عدل الهی، و معنای امر بین الامرین ۹۶
- أوامر ابتلائیّه، جبر و اختیار ۱۰۰
- معنای امر بین الامرین ۱۰۴
- در لزوم عصمت انبیاء و ائمه (ع) ۱۰۶
- سؤال مأمون از امام رضا (ع) در معنای آیه مباحله ۱۰۷
- آثار محبت و ولایت امیرالمؤمنین (ع) ۱۱۱
- معنای حدیث «حبّ علیّ حسنه لا یضرّ معها السیئه» ۱۱۳
- معنای حدیث «نیة المؤمن خیر من عمله» ۱۱۴
- معنای آیه «ما أصابک من حسنه فمن الله» ۱۱۴
- معنای آیات «فمنها قائماً و حصیداً» بالنصب، و «الطیبات للطیّین»، و ۱۱۵
- طلب مغفرت ولد برای والدین فاسق و کافر ۱۲۰
- تفاوت بین کبر و تکبر ۱۲۰
- در عصمت انبیاء و ائمه (ع) ۱۲۱
- معنای حدیث «لا صغیره مع الإصرار و لا کبیره مع الإستغفار» ۱۲۳
- لذت و عذاب روح بعد از موت ۱۲۴
- عدم عقوبت قاتل در قتل خطاء محض و امکان شفاعت مقتول از قاتل ۱۲۴
- فرق میان روایت و درایت ۱۲۵
- در اصول دین ۱۲۶
- (بخش دوم: در عبادات) ۱۲۷
- (کتاب اجتهاد و تقلید) ۱۲۸
- لزوم إعاده یا قضاء عبادات غیر مطابق با فتوای مقلد ۱۲۸
- لزوم تقلید در عقود و ایقاعات و مستحبات ۱۲۸
- مسأله بقاء بر تقلید میّت ۱۳۰

فهرست ۲ ج

۱۳۱.....	طریق شناخت مجتهد أعلم
۱۳۱.....	عدول از تقلید مجتهدی به مجتهد دیگر
۱۳۱.....	جواز تبعیض در تقلید
۱۳۲.....	(کتاب الطهاره)
۱۳۲.....	معیار سرایت نجاست
۱۳۲.....	حکم حیوان موطوئه
۱۳۳.....	عدم اکتفاء به تیمم در صوم استیجاری
۱۳۳.....	استحاضه قلیله
۱۳۴.....	طریق تطهیر برخی متنجسات
۱۳۴.....	معیار سرایت نجاست
۱۳۵.....	تطهیر چاه و توابع آن
۱۳۷.....	عدم عفو خون فصد و حجامت در نماز
۱۳۷.....	کیفیت تیمم
۱۳۸.....	تیمم یا نماز در صحرا، شارع، رودخانه
۱۳۸.....	کیفیت مسح پا
۱۳۸.....	اختلاط آب باران با آب وضوء
۱۳۸.....	کیفیت شستن دستها در وضوء
۱۳۹.....	وضوء با آب تحصیل شده با ظرف مغصوب
۱۳۹.....	حکم ولد حیوان متولد از دو حیوان نجس العین و حلال گوشت
۱۳۹.....	حکم ظرف شیره یا سرکه که در آن موش مرده پیدا شود
۱۴۰.....	جواز وضوء به قصد طهارت یا قصد وجوب
۱۴۰.....	حکم غسل با پول غصبی
۱۴۰.....	حکم قصد عدم ایتیان اجزاء لاحقه در أثناء وضوء
۱۴۱.....	حکم کفاره جماع در حیض
۱۴۱.....	حکم تحصیل آب وضوء یا غسل با ذلت و خواری

- ۱۴۲..... جواز تیمم با خاک پاک مفروش بر زمین یا خاک نجس
- ۱۴۲..... منزوحات بثر
- ۱۴۳..... حکم جماع با مستحاضه
- ۱۴۳..... کیفیت تطهیر صابون
- ۱۴۳..... عدم جواز مکث جنب در مسجد با تیمم بدون عذر شرعی
- ۱۴۳..... در نیش قبر أموات
- ۱۴۴..... تطهیر ظرف و مظروف به سبب انقلاب
- ۱۴۵..... حکم خون مشتبه به قرحه و حیض
- ۱۴۷..... کیفیت تطهیر ظروف چوبی
- ۱۴۷..... کیفیت قرار دادن میت در محل امانت
- ۱۴۸..... معیار جواز نیش قبور مؤمنین
- ۱۴۸..... حکم کشمش و خرما در غذا
- ۱۴۹..... جوشانیدن انگور همراه با عصیرآن
- ۱۴۹..... ریختن اشیاء مأكول در عصیر عنبی
- ۱۴۹..... شک یا ظنّ به حصول ناقض وضوء
- ۱۵۰..... خونی که در میان تخم مرغ پیدا شود
- ۱۵۰..... کیفیت شستن دست راست در وضوء
- ۱۵۱..... کیفیت غسل ترتیبی
- ۱۵۱..... تطهیر اشیاء متنجّس با آب چاه
- ۱۵۱..... تطهیر لباس یا بدن
- ۱۵۲..... تصرف در اشیاء مشتبه
- ۱۵۲..... تعیین حقّ حمامی
- ۱۵۲..... تعویق حقّ حمامی
- ۱۵۳..... آمیزش با حیض و نفساء
- ۱۵۳..... نجاست آب غسله

فهرست ۲ خ

۱۵۳.....	زمان غسل در نفساء و حیاض
۱۵۴.....	ریختن برخی میوه جات در عصیر عنبی
۱۵۵.....	(کتاب الصلاه).....
۱۵۵.....	الإقامة الشرعیة، اعتبار العداله فی الوصی، منجزات المریض، مفهوم الوصف، مقدمه الواجب
۱۶۰.....	صلاه ليله الدفن
۱۶۱.....	واجبات بر پسر بزرگ
۱۶۲.....	نماز استیجاری
۱۶۲.....	علم به بطلان نماز ظهر بعد از اتیان عصر
۱۶۳.....	نماز در حالت مکشوف العوره از روی فراموشی
۱۶۳.....	نماز در حال خلوت با اجنبیه
۱۶۳.....	غلط خواندن اذکار و أقوال مستحبّه نماز
۱۶۴.....	خواندن أقوال مستحبّه نماز در غیر محلّ خود
۱۶۴.....	نماز ليله الدفن
۱۶۵.....	استحباب تکبیر قبل از رکوع و قبل از قنوت
۱۶۵.....	إعادة یا قضاء نمازهای خوانده شده
۱۶۵.....	کفاره فوت نماز عشاء به سبب فراموشی
۱۶۵.....	ترتیب در قضاء نمازهای قضاء و استیجاری
۱۶۶.....	حمل فعل مُسلم بر صحّت
۱۶۶.....	لزوم تقدیر در شنیدن أقوال نماز
۱۶۶.....	إعادة نمازهای واجب و استیجاری
۱۶۷.....	سهو در قرائت سوره نماز
۱۶۷.....	آداب نماز وتر
۱۶۸.....	توسعه در وقت نمازهای والد بر ولد و
۱۶۸.....	ترجمه أقوال و اذکار نماز

- اشتباه در جهر و إخفات در نمازهای استیجاری ۱۷۰
- حضور قلب در نماز ۱۷۱
- قضاء نماز فوت شده ۱۷۱
- لزوم نماز قصر بر قاصد مسافت ۱۷۱
- نماز جمعه بر نسوان در زمان غیبت ۱۷۲
- مبطل بودن وسواس در عبادات ۱۷۲
- سجده واجب بر زمین غضبی ۱۷۳
- تماس بدن یا لباس مصلی با شیء مغضوب در نماز ۱۷۳
- مبطل بودن وسواس در نیت ۱۷۳
- عدم استقرار در نماز به علت لرزیدن ۱۷۴
- شک در رکعات نماز ۱۷۴
- حکم اشیاء محمول در نزد مصلی ۱۷۵
- اشتباه در قرائت اذکار واجبه نماز ۱۷۶
- نیت و تکبیره الإحرام در سجده سهو ۱۷۶
- نیت در صلاة معاده ۱۷۶
- فراموشی ذکر سجود ۱۷۹
- تکلیف شخصی که قرائتش صحیح نیست ۱۷۹
- شک در رکعات نماز ۱۷۹
- تعدد نماز لیلۃ الدفن ۱۸۰
- شک در قرائت سوره نماز ۱۸۱
- شک در رکوع نماز ۱۸۱
- شک در کیفیات رکوع ۱۸۱
- شک در ایتان تشهد ۱۸۱
- شک در سجده ثانیه ۱۸۲
- فراموشی رکوع و تذکر آن بعد از سجده اول ۱۸۲

فهرست ۳ ذ

۱۸۳.....	نماز مالک در ملکِ مغضوب خود
۱۸۴.....	نماز در مکانِ غضبی
۱۸۴.....	محاذات زن و مرد در نماز
۱۸۴.....	محمول نجس در نماز
۱۸۴.....	قیام و استقبال در اذان و إقامة
۱۸۵.....	شکّ در نمازهای احتیاطی
۱۸۵.....	نماز لیلۀ الدفن
۱۸۵.....	صدف محمول نزد مصلّی
۱۸۵.....	خون میان تخم مرغ
۱۸۶.....	محمول نجس نزد مصلّی
۱۸۶.....	شکّ در رکوع
۱۸۶.....	ردّ سلام در نماز
۱۸۷.....	نماز بر بساط غضبی
۱۸۷.....	سجده بر عود و آبنوس
۱۸۷.....	عدم ترتیب در قضاء نمازهای فوت شده
۱۸۷.....	طیّ مسافت بدون قصد مسافت
۱۸۸.....	تکرار جماعت
۱۸۸.....	اتّصال در نماز جماعت
۱۸۸.....	قضاء نماز و روزه‌های واجبِ پدر بر پسر بزرگ
۱۸۹.....	کراهت پوشاندن ظهر قدم در نماز، برنج آمیخته با روغن غضبی، تصرف در پنبه خشک شده با آب لیموی غضبی، نماز با لباس مرطوب به رطوبت غضبی
۱۹۲.....	مستور بودن پشت پا در نماز و.....
۱۹۵.....	نماز اداء با وضوء به قصد نماز قضاء
۱۹۷.....	(کتاب الخمس)
۱۹۷.....	متعلّق خمس و مستحقّین آن

- ۱۹۸..... تأدیة خمس به مستحقّ بدون إظهار آن
- ۱۹۸..... إعطاء خمس به فاسق غیر متجاهر
- ۱۹۹..... عدم لزوم إعلام سهم سادات و سهم امام در حین تأدیة خمس
- ۱۹۹..... احتساب خمس بابت طلب از سیّد
- ۱۹۹..... متعلّق خمس، خمس هدایا، خمس مهریه
- ۲۰۰..... خمس مال مخلوط به حرام
- ۲۰۰..... خمس کفن
- ۲۰۰..... خمس فاضل مؤنه
- ۲۰۰..... خمس هدایا
- ۲۰۱..... (کتاب الزکاة)
- ۲۰۱..... متعلّق زکات، نصاب أجناس زکوی
- ۲۰۲..... به ذمّة گرفتن خمس و زکات
- ۲۰۲..... معیار فقر و استطاعت
- ۲۰۳..... دستگردان خمس و زکات
- ۲۰۴..... (کتاب الصوم)
- ۲۰۴..... افطار سهوی، تعمّد بر جنابت در روزه مستحبّی
- ۲۰۴..... مبطلات صوم
- ۲۰۴..... إتیان مستحبّات در فرض اشتغال ذمّه به واجبات
- ۲۰۵..... (کتاب الکفّارات)
- ۲۰۵..... کفّارة تأخیر قضاء صوم رمضان، کفّارة قسم، بقاء رنگ نجاست در جامه
- ۲۰۶..... مقدار کفّارة صوم رمضان
- ۲۰۶..... توکیل در ایصال خمس و زکات به مستحقّین
- ۲۰۶..... شرایط مستحقّین کفّاره
- ۲۰۷..... کفّارة وطی حائض
- ۲۰۷..... کفّارة تأخیر صوم رمضان

فهرست ۳ ز

۲۰۹ (مسائل ردّ مظالم العباد)
۲۰۹ مظالم فقیر
۲۰۹ إعطاء خمس و زکات به واجب النفقه
۲۰۹ قبول خمس و زکات از سوی فقیر و بخشش آن بدون دستگردان
۲۰۹ اشتراط بخشش خمس یا زکات با مستحقّ
۲۱۰ شرایط گیرنده مظالم
۲۱۰ تقسیط در ردّ مظالم
۲۱۱ (کتاب الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر)
۲۱۱ نهی از منکر از طریق دروغ
۲۱۱ مراتب نهی از منکر
۲۱۳ (بخش سوم: در معاملات)
۲۱۴ (کتاب البیع)
۲۱۴ فوریت در خیارات
۲۱۶ خیار فسخ مادام العمر، ارث خیار، کیفیت سلام بر زنان، وضوء قبل از وقت
۲۱۸ حقّ مالک اعیانی بر ملک پس از خرابی آن
۲۱۹ تقسیم دین مشترک
 جهالت مدّت خیار شرط، ارث خیار شرط، اختیار ورثه نسبت به وصیّت ما زاد بر ثلث
۲۲۰ میّت
۲۲۲ عدم تعیین ثمن در بیع، مقبوض به عقد فاسد
۲۲۲ لزوم تعیین مبیع در بیع
۲۲۳ شرایط بیع و صلح
۲۲۳ ربا در صلح و بیع، بیع شرط
۲۲۴ خیار عیب
۲۲۵ استحباب بیع به رأس المال
۲۲۶ إمهال در ردّ ثمن

- ۲۲۶..... بیع ترکه میّت مدیون
- ۲۲۶..... اجاره مبیع در بیع شرط
- ۲۲۷..... معامله با کفار
- ۲۲۷..... انتقال مبیع به غیر مالک ثمن و بالعکس، إباحه تصرفات متوقفه بر ملک
- ۲۲۸..... لزوم تعیین مبیع
- ۲۲۸..... مفهوم قصد إنشاء
- ۲۲۹..... تعدّد موجب و قابل در نکاح
- ۲۲۹..... کفایت التفات إجمالي به معانی ألفاظ عقود
- ۲۳۰..... جهل در عوضین بیع و صلح
- ۲۳۰..... عقد مکره
- ۲۳۱..... انتقال مبیع در زمان خیار
- ۲۳۲..... بیع معاطاتی
- ۲۳۴..... بیع با ثمن کلی و أداء با پول حرام
- ۲۳۵..... (کتاب الإجاره)
- ۲۳۵..... جهل در مورد اجاره، جهل در مورد صلح، شرط مجهول
- ۲۳۶..... إتیان عبادت استیجاری در زمان معین به شاهد حال، فوت موجر
- ۲۳۷..... تخلف أجیر از زمان تعیین شده
- ۲۳۷..... لزوم تعجیل أجیر بر إتیان عمل در إجاره مطلق
- ۲۳۷..... بیع عین مستأجره، بیع در مدّت خیار
- ۲۳۸..... شرط ضمن عقد إجاره
- ۲۳۸..... إباحه أجرة تعلیم بر معلّم
- ۲۳۸..... تخلف أجیر از زمان تعیین شده
- ۲۴۰..... (کتاب النکاح)
- ۲۴۰..... ولایت پدر بر بذل مدّت
- ۲۴۰..... معنای صیغه نکاح، ضبط واژه «صداق»، تعدّد موجب و قابل

فهرست ۳ ش

۲۴۲	نفقه زوجه، نصاب زکات، لزوم تسلیم دین به جمیع وراثت دائن
۲۴۴	إقرار ولیّ به تزویج صغیره و إنکار زوج
۲۴۵	محرمیت موطوئه پدر
۲۴۵	متعه صغیره جهت محرمیت
۲۴۶	مواقعه با زوجه صغیره
۲۴۶	برص زوجه قبل العقد
۲۴۷	برص زوجه بعد العقد
۲۴۷	إقتراض پدر از اموال صغیر، اشتراط عدم مفسده در اعمال پدر و جدّ، أصل صحّت
۲۴۸	عنن زوج
۲۴۹	مفهوم نشوز زوجه
۲۴۹	حقوق واجب زوجه بر شوهر
۲۵۰	أسباب حرمت أبدی نکاح
۲۵۲	نکاح حائض، طلاق حامل
۲۵۲	معنای ألفاظ صیغه نکاح
۲۵۴	تعدیه صیغه نکاح به حروف جرّ
۲۵۵	عدم اشتراط عربیت در بذل مدّت
۲۵۶	موارد وجوب إطاعت زوجه از شوهر، عدم وجوب إطاعت مادر در قطع رحم
۲۵۶	ولایت ولیّ بر طلاق زوجه صغیر
۲۵۷	توبه مرتده، نکاح مرتده، اموال مرتده
۲۵۷	معنای واژه «علی» در صیغه نکاح
۲۵۸	شیر بهاء، اجیرکردن طفل توسط ولیّ زائداً بر زمان بلوغ
۲۵۹	عدم بطلان نکاح بعد از حریت، حقّ استخدام مولیّ أمه مزوجه
۲۶۰	أحكام زن مرتده
۲۶۱	(مسائل نفقات)
۲۶۱	أشخاص واجب النفقه

۲۶۱	نفقه اقارب و اولاد
۲۶۲	حقوق زوجه بعد از موت زوج
۲۶۲	عدم سقوط نفقه اقارب به معصیت
۲۶۴	(مسائل رضاع)
۲۶۴	محرمیت حلائل ابناء رضاعی
۲۶۵	صورت های حرمت نکاح به سبب رضاع
۲۶۹	شیر دادن زن به اولاد برادر
۲۶۹	شهادت نساء در رضاع
۲۶۹	عدم اعتبار عموم منزلت در رضاع
۲۶۹	حرمت نکاح دختر مرزعه و پدر مرتضع
۲۷۰	شیر دادن جدّه به نواده دختری یا پسری خود
۲۷۰	شیر دادن خواهر به برادر خود
۲۷۰	عدم اعتبار عموم منزلت
۲۷۲	(مسائل طلاق)
۲۷۲	توکیل در سه طلاق و دو رجوع
۲۷۳	سه طلاق در مجلس واحد با دو رجوع، شرایط محلل
۲۷۴	إجبار بر طلاق
۲۷۴	مستحقّ للغير بودن عوض خلع
۲۷۵	عدم ولایت عدول مؤمنین بر طلاق زوجه مجنون
۲۷۵	عدم اشتراط عدالت در مجری صیغه طلاق و نکاح
۲۷۶	تخلف وکیل در طلاق خلع
۲۷۷	صلح بر إسقاط حقّ رجوع در طلاق رجعی
۲۷۷	شرایط طلاق رجعی
۲۷۸	إشتراط عقد دائم در عقد محلل
۲۷۸	استماع قول زوجه در حصول محلل

فهرست ۳ ض

۲۷۹.....	(کتاب العدد)
۲۷۹.....	عدّه یائسه
۲۷۹.....	زنا با زن معتدّه به عدّه وفات
۲۷۹.....	عدّه وفات بر زوجه غیر مدخوله، عقد بر معتدّه به عدّه وفات، ارث و مهر زوجه غیر مدخوله
۲۸۱.....	(کتاب الحواله، الرهن، الضمان، الهبه)
۲۸۱.....	حواله بر بری الذمه
۲۸۱.....	ضمان تضامنی، ضمان الدور
۲۸۴.....	بطلان وکالت مرتهن به فوت راهن یا مرتهن
۲۸۴.....	هبه معاطاتی، وصیت
۲۸۶.....	جواز قبول یا ردّ هبه و إباحه تصرفات
۲۸۷.....	(مسائل عقد صلح)
۲۸۷.....	عوضیت ذکر صلوات در صلح، جهالت مورد صلح، کشف اموال پس از صلح
۲۸۸.....	قضاوت غیر مجتهد، صلح دعوی به قسم
۲۹۰.....	إحتساب زکات در إبراء ذمه مدیون
۲۹۱.....	شرط به نفع ثالث در عقد صلح، انتقال مورد شرط به وراث مشروط له
۲۹۳.....	تخلّف از شروط ضمن عقد صلح
۲۹۳.....	صلح مبتنی بر اشتباه یا إکراه
۲۹۴.....	شرط فاسد و مفسد عقد صلح
۲۹۵.....	إشتراط خیار به مدّت عمر در عقد صلح
۲۹۵.....	مصالحه ملک مسلوب المنفعه مادام الحیوه
۲۹۶.....	خیار تبعض صفقه در صلح
۲۹۷.....	مصالحه خمس و زکات به جزئی
۲۹۷.....	إیقاع صلح به فارسی، إشتراط صیغه عربی در لزوم عقد صلح، إشتراط قصد در عقد صلح
۲۹۸.....	(مسائل وقف)
۲۹۸.....	أحكام وقف بر أولاد ذکور

- ۲۹۹..... حکم وقف بر اولاد مقیداً به فید: «ما تناسلوا و توالدوا»
- ۳۰۰..... اجاره وقف بر موقوف علیه
- ۳۰۲..... حکم وقف در صورت انقراض موقوف علیهم
- ۳۰۲..... وضوء با آب وقفی جاری از مجرای مشترک و اختصاصی
- ۳۰۲..... عدم اشتراط قبول در وقف عام
- ۳۰۳..... حکم اعیان حادثه و محدثه در ملک وقف
- ۳۰۴..... استحقاق مولود متجدد از منافع وقف در وقف بر اولاد و اولاد اولاد
- ۳۰۵..... معنای: «بطناً بعد بطن و نسلاً بعد نسل»
- ۳۰۸..... (مسائل مزارعه)
- ۳۰۸..... حکم مزارعه فاسده
- ۳۰۸..... حکم مزارعه فاسده
- ۳۰۹..... برداشتن بذر و تقسیم بالمناصفه ما بقی در عقد مزارعه
- ۳۱۰..... (مسائل وکالت)
- ۳۱۰..... حکم تعلیق در وکالت و تعلیق در موکل فیه
- ۳۱۲..... قبول اجاره توسط وکیل در وکالت عام
- ۳۱۲..... شرایط وکالت
- ۳۱۳..... ترکیب «وکالته» در عبارت: «وکالته عن قبل موکلی...» و معنای لفظ «مختلعه»
- ۳۱۴..... بطلان طلاق به سبب تخلف وکیل
- ۳۱۵..... (کتاب الوصیه و الشفعه)
- ۳۱۵..... دعوی انتقال اموال از ناحیه مورث به أحد ورث
- ۳۱۶..... کیفیت تعلق حق موصی له به ترکه
- ۳۲۴..... وصیت مازاد بر ثلث
- ۳۲۴..... تعیین ثلث میّت به رضا و إمضاء ورثه
- ۳۲۵..... إخراج مظالم میّت از أصل ترکه
- ۳۲۵..... عدم سقوط شفعه قبل از بیع

۳۲۷ (قضاء و شهادات)
۳۲۷ عدم جواز شهادت وکد بر والد
۳۳۲ اعتبارشهادت به امر معلوم
۳۳۲ یمین ولد بدون إذن والد
۳۳۳ موارد تصدیق قول زن
۳۳۳ پاسخ منکر به دعوی مدعی به صورت: «این دعوی از من ساقط است»
۳۳۴ دعوی وراثت در مورد إکراه و إجبار مورث در إقرار به صلح اموال خود
۳۳۵ امامت جمعه غیر مجتهد در أزمه غیبت، ارتزاق قاضی از بیت المال
۳۳۶ عدم جواز قضاوت فقیه غیر جامع الشرايط
۳۳۷ تفاوت میان روایت و فتوی و شهادت و حُکم
۳۳۹ مقتضای اصل در سماع بیّنه
۳۴۰ یمین مردوده
۳۴۲ (کتاب الإرث)
۳۴۲ طبقات وراثت
۳۴۳ مصادیق حبوه
۳۴۳ مفهوم «ولد اکبر» در مستحقّ حبوه
۳۴۴ طبقات وراثت
۳۴۴ وصیت أشخاص بلا وارث
۳۴۵ عقد زن در مرض موت شوهر با فوت قبل از دخول
۳۴۵ دین مستوعب ترکه میّت
۳۴۵ متولی فروش ترکه میّت
۳۴۶ منجزات مریض
۳۴۷ أحكام حبوه و مصادیق آن
۳۴۹ طبقات وراثت
۳۴۹ ارث زوجه متوفی با وجود زوج و أبوین و إخوه

۳۵۰.....	عدم جواز انتقال سهم الإرث در زمان حیات مورث
۳۵۱.....	(کتاب الدین)
۳۵۱.....	تبدیل تعهد
۳۵۱.....	تقدّم حقّ دین بر حقّ میهمان
۳۵۲.....	مستثنیات دین
۳۵۲.....	در جواز تقاصّ
۳۵۲.....	عدم لزوم إظهار در أداء دین
۳۵۳.....	ترتیب و تقدّم دیون
۳۵۳.....	تبدیل تعهد یا معامله وفائیه
۳۵۳.....	عدم عقاب مدیون غیر متمکّن
۳۵۴.....	تملک کفش گمشده به عنوان تقاصّ
۳۵۴.....	عدم استحقاق عوض با قصد تبرّع
۳۵۴.....	أحكام تقاصّ
۳۵۵.....	عدم لزوم اعلام دائن جاهل در أداء دین
۳۵۵.....	کفایت علم إجمالی در إبراء حقوق
۳۵۶.....	(کتاب الأَطعمه والأشربة، و الصيد و الذبّاحه)
۳۵۶.....	علائم حیوانات حرام گوشت
۳۵۷.....	حلیّت پوست گوسفند و بادام و...
۳۵۷.....	أموال مأخوذه به ظلم و عدوان
۳۵۸.....	مفهوم «ذات الأشاجع»
۳۵۹.....	شرایط تذکیه جنین ذبیحه
۳۵۹.....	شرایط حلیّت جنین ذبیحه
۳۵۹.....	شرایط ذبح و نحر حیوان
۳۶۱.....	(الضمانات)
۳۶۱.....	ضمان مال مثلی

فهرست ۳ غ

۳۶۱.....	استحقاق اجرت المثل در استیفاء از عمل غیر
۳۶۲.....	(لقطه، غایب مفقود الأثر)
۳۶۲.....	دعوی علم زوجه به موت شوهر مفقود الأثرش
۳۶۳.....	أحكام زوجه غایب مفقود الأثر
۳۶۵.....	أحكام لقطه
۳۶۵.....	مفهوم لقطه
۳۶۶.....	(كتاب إحياء الموات، و حيازة المباحات)
۳۶۶.....	إحياء أراضي موات و شرایط آن
۳۶۷.....	أموال مجهول المالك
۳۶۸.....	(حدود مالکیت مالک)
۳۶۸.....	حقوق مالکین طبقات فوقانی و تحتانی
۳۶۹.....	حقّ إرتفاق از نهر
۳۶۹.....	حدود تصرفات مالک در ملک خود
۳۶۹.....	بيع با ثمن کلی و أداء آن با پول حرام
۳۷۰.....	(متفرقات فقهی)
۳۷۰.....	مفهوم عدالت شرعی و أحكام آن
۳۷۴.....	إذن شاهد حال و إذن فحوی
۳۷۴.....	اشتراک در مخارج سفر
۳۷۵.....	در صله أرحام
۳۷۶.....	مفهوم و حکم عقود والدين
۳۷۹.....	ختم مجرّب جهت رفع پریشانی و فقر
۳۷۹.....	عدم ولایت حاکم شرع نسبت به تصرف در اموال دیگران
۳۸۰.....	إذن والدين در مستحبات
۳۸۰.....	ختنه بالغ و نابالغ
۳۸۱.....	إمهال در ردّ ثمن

۳۸۱ انعقاد نذر، نذر بدون إذن والدین، نذر با نهی والدین، ترک صوم منذور
۳۸۲ (مسائل ادبیّه)
۳۸۲ إعراب لفظ «أمّ ولد»
۳۸۲ إعراب أعلام ترکیبی
۳۸۳ نوع ترکیب در أسماء أعلام ترکیبی
۳۸۵ تعدیة صیغة «زوّجت» و «أنکحت» به باء
۳۸۷ رساله اصول دین
۴۳۳ کتاب رضاع
۴۵۳ حواشی صیغ العقود
۴۸۹ حواشی آقا سید کاظم یزدی (ره) بر رساله عملیه مرحوم آقا سید علی قزوینی
۵۹۵ فهرست آیات و احادیث

پیشگفتار

بی تردید فقه امامیه به دلیل برخورداری از پشتوانه وحیانی یکی از بالنده‌ترین مکتب‌های حقوقی دنیا در طول تاریخ بشریت است که در پاسخگویی به مشکلات پیچیده فقهی و حقوقی انسانها در هر دوره و عصری سر آمد سایر مکاتب است، فقیهان که پیشگامان این مکتب حقوقی در عصر غیبت کبری حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) بوده‌اند بر اساس سخن معصوم (ع) که فرمود: «وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَى رِوَاةِ حَدِيثِنَا»^۱ همواره در رخ دادها و حوادث واقعه یگانه مرجع و ملاذ مردم در شناخت احکام الهی بوده‌اند، ایشان این رسالت خطیر را به گونه‌های مختلف به انجام رسانده‌اند، که از شایعترین آنها نگاشتن رسائل و کتب فقهی است که به روشهای متفاوت و در سطوح مختلف به رشته تحریر درآمده است، برخی از این کتب صرفاً برای خواص و محققان نگاشته شده و برخی نیز برای استفاده عموم تنظیم یافته است، در نوع اخیر نیز برخی مکتوبات فقهی به شکل رساله‌های عملیه ای تدوین یافته است که در آن فروع و مسائل مختلفی از أبواب فقه که بیشتر مورد نیاز عامه مردم بوده در آن گردآوری شده تا مردم با مراجعه به آنها حکم شرعی مسائل مورد نیاز خود را بیابند و به آن عمل کنند، مانند کتاب‌های «المقنع» شیخ صدوق (متوفی 381 هـ. ق) و «المقنعة» شیخ مفید (متوفی 413 هـ. ق) و کتاب «النهاية في مجرد الفقه و الفتاوى» تألیف شیخ الطائفة محمد بن الحسن الطوسی (متوفی 460 هـ. ق) و نیز کتاب «جامع عباسی» شیخ بهائی (متوفی 1030 هـ. ق بنا بر اظهار)، و همچنین رساله‌های عملیه فارسی که در سالهای اخیر به «توضیح المسائل» معروف شده‌اند، با این تفاوت که کتب فتوایی قدماء معمولاً برگرفته از متون روایات صادره از امامان معصوم (ع) بوده و فروع و مسائل تفریعی در

1. إكمال الدين 2 : 484، وسائل الشيعة 27:140 باب وجوب الرجوع في القضاء و الفتوى إلى رِوَاةِ الْحَدِيثِ، ح

آنها به ندرت مشاهده می‌شود در حالی که در رسائل عملیه فقهاء متأخر فروع و فروض استنباطی و تفریعی نیز مطرح شده است، ولی در کنار این قبیل نوشته‌های فقهی برخی از مکتوبات فقهی نیز وجود دارند که به صورت سؤال و جواب تدوین یافته‌اند که در آنها به سؤالات فقهی مورد احتیاج مردم پاسخ داده شده است، این قبیل سؤالات معمولاً مسائلی هستند که در کتب فتوایی به صراحت حکم آنها بیان نشده از اینرو مقلدین برای شناخت حکم شرعی آن قضایا ناگزیر از استفتاء از اصحاب فتوای بوده‌اند، این مجموعه‌ها به نام‌های متفاوتی نامیده شده‌اند، برخی آن را به نام «جوابات»، «أجوبه»، «مسائل» در حالی که مضاف به نام شخص یا مکان خاصی شده موسوم کرده‌اند مانند: «جوابات المسائل المهنائیه» تألیف علامه حلی (متوفی 726 ه.ق)، «المسائل الطرابلسیات» تألیف سید مرتضی علم الهدی (متوفی 436 ه.ق) و..... برخی نیز آن را به نام «رساله سؤال و جواب» نامیده‌اند مانند: «رساله سؤال و جواب» آقا سید محمد کاظم یزدی (متوفی 1337 ه.ق) و برخی نیز نامهای دیگری را برگزیده‌اند مانند: «جامع الشتات» تألیف میرزای قمی (متوفی 1231 ه.ق)، و «شعائر الإسلام» ملا محمد اشرفی (متوفی 1315 ه.ق) و «مقامع الفضل» آقا محمد علی بهبهانی (متوفی 1216 ه.ق).

این مجموعه‌های فقهی از ویژگیهای مهمی برخوردارند که از جمله آنها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

1) جدید و کار بردی بودن مباحث مطرح شده: از آنجائی که این مجموعه‌ها غالباً حاصل پاسخ به پرسش‌های فقهی و اعتقادی مطرح در جامعه است، از اینرو مطالب مندرج در آنها پیش از آن که به فروع ذهنی غیرکاربردی بپردازد، غالباً به حلّ معضلات فقهی و حقوقی عصر و زمان مؤلف اختصاص می‌یابد، و نویسنده اندیشمند این مجموعه‌ها با بهره‌گیری از قدرت علمی خود در صدد ارائه راه کارهای عملی معضلات فقهی و حقوقی عصر خویش است، بدین جهت این مجموعه‌های فقهی بهترین مرجع برای شناخت مسائل مستحدث در هر عصر و زمانی است.

2) استدلالی بودن مطالب: این مجموعه‌ها عمدتاً حاوی مسائل جزئی و مورد ابتلاء افراد جامعه است که حکم آنها به طور مشخص در کتب فقهی رایج و متداول یافت نمی‌شود، از

اینرو پاسخ به این سؤالات غالباً از قبیل ردّ فروع به اصول است که در این رهگذر فقیه ابتدا ضمن تحلیل ماهیت موضوع مطروحه در مقام پاسخ اجتهادی به هر پرسش به ارائه أدله تفصیلی آن پرداخته و پاسخ مناسب را ارائه می‌نماید.

3) قابل فهم بودن مطالب: از آنجائی که این مجموعه‌ها برای رفع نیازهای فقهی مردم عادی نگاشته شده است، از اینرو پاسخ‌های ارائه شده در آنها هر چند که مستدلّ و مطابق با اصول و قواعد فقهی و اصولی است ولی غالباً به لسان قوم و با زبانی شیوا و قابل فهم ارائه شده است تا هم مردم عادی از آن استفاده کنند و هم اهل تحقیق از آن بهره گیرند.

از دیگر ویژگی‌های این مجموعه‌ها شناخت اوضاع اجتماعی و سیاسی دوران تدوین این مجموعه‌ها است که برای مورّخین و جامعه شناسان مرجعی بسیار غنی و معتبر خواهد بود.

رساله حاضر نیز یکی از این قبیل مجموعه‌های فقهی است که توسط جناب علامه آقا سید علی قزوینی (ره) (متوفی 1298 ه. ق) تدوین یافته است، در این مجموعه به سؤالات مختلف فقهی و اعتقادی که از سوی مقلدین آن فقیه بزرگوار مطرح شده پاسخ داده شده است، این مجموعه تا کنون به زیور طبع آراسته نشده بود و به صورت مخطوط در کتابخانه خاندان مؤلف نگهداری می‌شد و اینک با عنایات الهی تقدیم ارباب فضل و دانش می‌گردد.

روش تصحیح:

مبنای اصلی این تحقیق تنها نسخه موجود به خطّ مؤلف است که در کتابخانه خاندان مؤلف نگهداری می‌شود و نسخه عکسی آن نیز در مرکز إحياء التراث موجود است، نسخه دیگری از این کتاب یافت نشده است، به هر روی کتاب حاضر به شیوه زیر تصحیح شده است:

- 1) آدرس آیات و روایات در پاورقی بطور دقیق مشخص شده است.
- 2) عباراتی که مؤلف کتاب به دیگران نسبت داده و از آنها نقل قول کرده است، مأخذ یابی شده و آدرس دقیق آنها در پاورقی به تفصیل بیان شده است.
- 3) سؤالات که در متن اصلی بدون شماره آمده اند، شماره‌گذاری شده و در داخل علامت () قرار داده شده است.

4) سؤالات مطروحه که در نسخه اصلی به صورت غیر مبوّب و بدون هر گونه ترتیب منطقی گردآوری شده بود بر اساس موضوعات و أبواب فقهی تقسیم‌بندی شده و هر سؤال در باب مناسب خود قرار داده شده است، بدین منظور مطالب کتاب را به سه بخش تقسیم کرده‌ایم:

بخش اول: اعتقادات، بخش دوم: عبادات، و بخش سوم: معاملات، و سپس هر یک از دو بخش عبادات و معاملات را نیز به ترتیب کتب فقهی مرسوم به أبواب مختلف تقسیم کرده و هر سؤال را با توجه به موضوع سؤال در جایگاه مناسب خود قرار داده‌ایم.

5) برای هر سؤال عنوان و نمایه متناسب با آن انتخاب شده است، و برای این که نمایه‌های انتخابی با متن اصلی اشتباه نشود آنها را داخل [] قرار داده‌ایم.

در پایان ضمن اعتراف به قصور و قلت بضاعت علمی از صاحب نظران انتظار دارد که با إرشادات کریمانه خود زمینه بهینه‌سازی این اثر فقهی را فراهم آورند.

قم مقدّسه

حفید مؤلف: سید علی علوی قزوینی